

ГАЈ ЈУЛИЈЕ ЦЕЗАР (101/100 - 44)

Живот

О животу и деловању Гаја Јулија Цезара, поред података које сам пружа о себи у својим списима, сведоче: Цицерон, Салустије Крисп, Асиније Полион, Аул Хиртије, Плутарх, Светоније Транквил, Тит Ливије, Дион Касије и други. Гај Јулије Цезар рођен је у Риму 101/100. године п. н. е. По очевој линији потицао је од племена Јулијеваца, које је пак порекло водило од Јула, сина тројанског јуна Енеје. Пошто је Енеја био син тројанског принца Анхиза и богиње Афродите (Венере), веровало се да род Јулијеваца у себи има божанске примесе. Отац Цезарев, Гај Јулије Цезар, био је конзул 88. године и учествовао је у тзв. Италском рату. По мајци Цезар порекло води из угледног плебејског рода Аурелијеваца. Будући да је потицао из богате и угледне породице, Цезар је добио најбоље образовање свога времена. Као први Цезарев учитељ помиње се чувени ретор Марко Антоније.

Цезар се рано истакао као беседник и присталица странке популара. На иницијативу тече Гаја Марија, изабран је за свештеника Јупитеровог култа (*flamen Dialis*). Први Цезарев брак био је са Корнелијом, ћерком Цине који је вршио звање конзула 86., 85. и 84. године. Онда када је Луције Корнелије Сула, вођа оптимата, захтевао од Цезара да се разведе од Корнелије и онда када Цезар то није желео учинити, бежећи пред Сулиним гневом, Цезар напушта Рим и одлази у Битинију краљу Никомеду. Потом крену у Малу Азију и ту се показа као одличан војник. Приликом опсаде града Митилене он доби и прво одликовање — Грађански венац — (*Corona civica*)¹. Године 76., да би се усавршио у говорништву, Цезар одлази на Род код тада чувеног учитеља говорништва Аполонија Молона и ту се задржа годину дана. У међувремену га је Сула, на заузимање пријатеља, помиловао.

После повратка у Рим, захваљујући подршци странке почев од 68. п. н. е., Цезар је почео заузимати значајне положаје у римској државној управи: квестор 68. године, едил 65. године, врховни свештеник или *pontifex maximus* 63. године. Године 62. Цезар је био изабран за претора. Светоније сведочи да је Цезар за 61. изабран за проконзула у Шпанији.

Године 60. Цезар је са Помпејом и Красом склопио тројни савез, тзв. Први тријумвират, а већ следеће 59. године Цезар је постао конзул. Тада је издао и неколико значајних закона. По завршеном конзулату, Цезар добија намесништво у Цисалпинској Галији и Илирику, а потом и у Трансалпинској Галији. Ту се освајајући Галију, за рачун римског народа, задржао више од осам година.

У време грађанског рата (49 - 46) Цезар ратује против Помпеја и његових присталица, које је на крају победио. У међувремену за диктатора је био изабран 49., 48., 46. и 44. Цезар је уживао конзулско звање 48., 46., 45. и 44. Звање врховног свештеника имао је од 63. Мада Дион Касије тврди да је 48. добио доживотна трибунска овлашћења, модерна историографија се не слаже. Познато је само да је Цезар прихватио је трибунски *sacrosanctitas*. Цицерон у једном од својих писама наводи да је Цезар 46./47. имао *praefectura morum* са цензорским овлашћењима.

Убијен је у завери 15. 03. 44. године п. н. е.

¹ *Corona civica* се давала ономе ко спасе живот римскога грађанина

Дела

Поред свог државничког и војничког дара Цезар се истакао и као одличан књижевник. Од историјских дела приписују му се: *Белешке о галском рату*, *Белешке о грађанском рату*, *О александријском рату*, *О афричком рату* и *О шпанском рату*. Док се за прва два дела може са поузданошћу тврдити да су Цезарева, остала три по свој прилици нису.

Многа Цезарева дела данас су нестала, чини се, стога што је Цезарев наследник Август забранио њихово објављивање после Цезареве погибије. Између осталих, треба поменути:

— филолошки спис *О апологији*

Његов изгубљени филолошки спис *О апологији* устаје против неологизама и бори се за пуризам и елеганцију, за избирљивост у књижевном латинском језику. Античка сведочанства казују да је био одличан говорник, и то атикиста који негује јасан и једноставан стил.

— трагедију *Едип*

— два спева *Похвала Херкулу* и *Пут*

— Збирку изрека

— политички спис *Анти-Катон*

Изгубљен је и политички спис *Анти-Катон*, што га је Цезар саставио у војном логору код Мунде 45. г. Катон Утички, праунук Катона Старијег, стоичар и републиканац, извршио је 46. самоубиство у афричкој Утици. Цицерон је одмах сео и саставио панегирик под насловом *Катон*. Цезаров спис пак био је одговор на Цицеронов.

— спис *О звездама* посвећен астрономији

Иза Цезара су остала и многобројна писма која имају књижевну вредност.

О галском рату и О грађанском рату

Спис *О галском рату* обухвата осам књига. Од тога је седам Цезаревих, а осму је написао његов официр Аул Хиртије. Спис је посвећен периоду од 57. до 50. године п. н. е., тј. описани су ратови које је Цезар водио у Галији, Германији и Британији. Цезар је овај спис саставио у кратком року, вероватно у зиму 52/51., јер је устанак Верцингеторикса управо био угушен. Цезару је стало да овим делом оправда и себе и Римљане због окупације ових земаља и да укаже на своје огромне заслуге за Рим. Спис је значајан како у историјском, тако исто и у географском погледу.

Спис *О грађанском рату* обухвата три књиге. Извештава о догађајима године 49. и 48. Цезар је дело саставио у тешким ратним приликама. Писао је на брзину па није чудо што спис није довршен. Није објављен за време Цезарева живота. Дело је имало за циљ да се сва кривица за рат свали на Цезареве противнике и укаже на њихову политичку и државничку неспособност.

Оба дела треба да прикажу Цезара као једноставног и поштеног родољуба, који само нерадо, под притиском прилика, води тешке ратове неопходне за очување Републике. То су дела мемоарске књижевности, али у њима аутор не говори аутобиографски у првом лицу. Да би изгледао што објективнији, Цезар увек употребљава треће лице.

Наводећи датуме појединих догађаја, Цезар наводи под чијим се конзулатом тај догађај збио.

Његов стил је лак, једноставан и приступачан.

Цезар наоко пружа прецизна обавештења о местима војних акција, о људима који су у њима учествовали, о племенима са којима су се Римљани сукобљавали. Делује као веома објективно историјско дело.

Литература:

- Ахмед Тузлић, Гај Јулије Цезар, Галски рат, Грађански рат, Нови Сад 1980.
- М. Будимир, М. Флашар, Преглед римске књижевности, De auctoribus Romanis, Београд 1986³.

Испит

У тексту који следи дат је преглед питања из предмета Старог века; питања која је постављала испитна комисија Душанић, Ферјанчић у јануарском испитном року 2004. године. Питања су сакупљена захваљујући напорима колегице Симић Мирјане.

Цезар као историчар

Цезар као писац? Плодан писац и сјајан стилста. Пише у трећем лицу да да ути- сак објективности. Зашто пише? Морао је оправдати себе. Изазвао је грађански рат који је донео многе невоље. У рату са Галима му се пребацивало да војује по- ради својих амбиција, затим да се домогне друидског злата Галије којим би вратио дугове, напосок да веже за себе легије. Цезар инсистира да је то праведни рат, наметнут обавезама савезништава. Како објашњава свој поход на Британију? Јед- ним супериорним ставом како је то велики подвиг, што утиче на народ. Цезарев стил? Тежи једноставности. Прочишћен језик, ослобођен сваке грчке речи.